

Norgga dokumeantaárbi: ohcanbagadus

Dát dokumeanta gávdno maddái dárogillii.

Máilmmi dokumeantaárbbi Norgga lávdegoddi lágida 2020:s odđa nominašuvdnavuoru man ulbmil lea viiddidit *Norgga dokumeantaárbbi*, UNESCO Memory of the World-prográmma našuvnnalaš registara. Válljeneavttuid vuodđun leat riikkaidgaskasaš eavttut mat leat čilgejuvvon *General Guidelines to Safeguard Documentary Heritage:s* ja riikkaidgaskasaš nominašuvdnaskovis. Dasa lassin galgá našuvnnalaš registtar vuhtiiváldit daid lassieavttuid mat logahallet kultuvrra ja servodaga Norggas.

Gulahallandieđut

Jus dus leat jearaldagat UNESCOs Memory of the World-prográmma, Norgga dokumeantaárbbi dahje nominašuvdnaproseassa birra, de váldde áinnas oktavuoda:

- Máilmmi dokumeantaárbbi Norgga lávdegotti jođiheddjiin, Synne Stavheim, synne.stavheim@arkivverket.no
- Máilmmi dokumeantaárbbi Norgga lávdegotti čállingottiin Per Dehlin bokte Kulturrádis, dahje per.dehlin@kulturradet.no

Norgga dokumeantaárbi gávdno dáppe: <http://kulturradet.no/norges-dokumentarv> ja das lea maid sierra Facebook-siidu: <http://www.facebook.com/dokumentary>.

Movt nomineret dokumeanttaid Norgga dokumeantaárbaí?

Visot nominašuvnnat fertejit devdojuvvot ja sáddejuvvot elektrovnnalaččat Kulturrádi ohcanportála bokte: <https://e-skjema.no/NorskKulturrad/>. **Nominašuvnnat mat sáddejuvvot eará ládje eai árvvoštallojuvvo.**

Nominerenáigemearri: geassemánu 10. b. 2020.

Dárkkuheamit

- Dokumeanttaid čáliheapmi Norgga dokumeantaárbaí mearkkaša vuosttažettiin čalmmusteami ja árvvus atnima. Čađahuvvo maddai bargu gaskkustit dieđuid ja máhtu nominerejuvvon dokumeanttaid birra. Eai leat makkárge njuolgo ekonomalaš váikkuhusat jus oazžu čálihuvvot dokumeanttaid Norgga dokumeantaárbaí. Formálašat ii leat vejolaš sisačáliheamis makkárge mearkkašupmi eaiggátvuhtii, hálddašeapmái dahje materiálageavaheapmái ge.
- Sihke priváhta olbmot, organisašuvnnat ja ásašusat sáhttet nomineret Norgga dokumeantaárbaí.
- Dakkár oktavuodain go dokumeanttat gávdnojit mángga sajis, dahje jus leat mánga eaiggáda dahje hálddašeaddji, de fertejit addojuvvot dárkilis dieđut dan birra.
- Nominerejuvvon dokumeanttat fertejit leat čielgasit beaiváduvvon ja ráddjejuvvon. Oppalaš čilgejuvvon dokumeanttat eai dohkkehuvvo árvvoštallamis.

- Norgga dokumeantaárbi ii sáhte inkluderet buot priváhta dahje almmolaš arkiivvaid, vaikko man dehálaččat livčče.

- Dušše dokumeanttat mat devdet ovttá dahje mángga dain čuovvovaš namuhuvvon eavttuin (1. - 6. eavttut; 5. čuoggás elektrovnnalaš nominašuvdnaskovis) berrejit nominerejuvvot.

- Mihttu lea viiddidit registara mii addá viiddis ja ovddasteaddji gova Norgga dokumeantaárbbis, ja danne leat visot nominašuvnnat oassin ollislaš árvvoštallamis.

- Go dokumeanttat leat čálihuuvvon Norgga dokumeantaárbái, de eai sáhte rievdaduvvot dahje oddasis definerejuvvot. Spiehkastat dás sáhtta leat audiovisuála dahje digitála materiála, danne go tehnikkalaš rusttegiid ovdáneapmi sáhtta gáibidit ahte dát rievdaduvvo.

Árvvoštallaneavttut

Dokumeanttaid našuvnnalaš mearkkašupmi ferte duodaštuvvot ovttá dahje mángga čuovvovaš eavttu bokte:

1. eaktu – áigi:

Ahki ii iešalddis daga dokumeanttaid mávssolažžan, muhto juohke dokumeanta lea iežas áiggi buvttá. Muhtun dokumeanttain lea erenoamáš mearkkašupmi iežaset áigái, ovdamearkka dihte roasuid dahje dehálaš sosiálalaš dahje kultuvrralaš rievdadusaid olis. Dokumeanta sáhtta maid ovddastit ođđa fuomášumiid dahje leat «vuosttaš iežas šlájas».

2. eaktu – báiki:

Dat báikkit gos dokumeanttat leat hábmejuvvon, leat mearrideaddji fáktorat dokumeanttaid mearkkašupmái. Dokumeanttat sáhttet sisttisdoallat mearrideaddji dieđuid dakkár báikki birra mii lea dehálaš Norgii. Báiki sáhtta iešalddis maid leat leamaš dehálaš dáhpáhusaid dahje fenomenaid dáfus maid dokumeanttat ovddastit. Dokumeanttat sáhttet maiddái čilget fysalaš birrasiid, gávpogiid dahje ásašusaid mat dán áigái leat jávkan.

3. eaktu – olbmot:

Dat sosiála ja kultuvrralaš konteksta mas dokumeanttat leat ráhkaduvvon, sáhttet speadjalastit mávssolaš beliid olbmuid láhttema, dahje politihkalaš, sosiála, industriála dahje dáiddalaš gárggiideami hárrái. Dokumeanttat sáhttet duodaštut dehálaš beliid stuora lihkadusain, nuppástusain, ovdánemiin dahje maŋosmannamiin. Dokumeanttat sáhttet speadjalastit dihto indiviiddaid dahje joavkkuid doaimma.

4. eaktu – fáddá ja temá:

Dokumeanttaid temá sáhtta ovddastit dihto historjjálaš dahje intellektuála ovdánemiid luonddu- ja servodatdiehtaga dahje humaniora, politihka, ideologiija, valáštallama ja dáidaga hárrái.

5. eaktu – hápmi ja stiila:

Dokumeanttaid sáhtta leat dihto estetihkalaš, stilisttalaš dahje lingvisttalaš árvu. Dokumeanttat sáhttet leat ovddideami, árbevieu dahje ovdanbuktinvuogi válodoamearkkat, dahje das sáhtta leat formáhtta mii lea jávkame dahje mii lea juo jávkan.

6. eaktu – sosiála, vuoigŋalaš dahje kultuvrralaš árvu

Dokumeanttaid mávssolašvuohta sáhtta boahit ovdan daid sosiála, kultuvrralaš, vuoigŋalaš ja oskkolaš árvvu bokte, erenoamáš mearkkašumiin dihto joavkkuid identitehtii ja sosiála gullevašvuhtii.

Nominašuvnnat dán eavttu vuodul fertejit čájehit ahte dokumeanttain lea mearkkašupmi olbmuid geat ellet odne. Jus dat olbmot geat ovdal leat deattuhan dokumeantaárbbi kultuvrralaš, vuoigŋalaš dahje oskkolaš árvvu, heitet dan dahkamis, dahje jus eai leat šat eallime, de massá dokumeantaárbi iežas dihto vuoigŋalaš mearkkašumi ja oažžu baicca vejolaš historjjálaš mearkkašumi

Árvvoštallama birra

Árvvoštallan lea buohtastahtti ja relatiiva. Lea veadjemeahttun loahpalaččat árvvoštallat dokumeanttaid kultuvrralaš mearkkašumi. Mearrádus čálihit dokumeanttaid Norgga dokumeantaárbaí lea boadus ieš dokumeanttaid árvvoštallamis, árvvoštallaneavttuid vuodul, ja eará dokumeanttaid vuodul mat leat čálihuvvon dahje váldojuvvon eret registaris.

Go árvvoštallojuvvo galget og dokumeanttat čálihuvvot Norgga dokumeantaárbaí, de árvvoštallojuvvojit vuosttažettiin:

autentisitehta vuodul. Leat go dokumeanttat nu go orrot leame? Sáhtta go dokumeanttaid identitehta ja vuolggasaji duodašit? Mángosiid, ođđasisbuvttademiid, fálskkáruššamiid dahje verrošuvvon dokumeanttaid sáhttet buoremus ulbmiliid geažil navdit autentalaš dokumeantan.

Máilmmi dokumeantaárbbi Norgga lávdegoddi berre duodas luohhtit dasa ahte dokumeanttain lea našuvnnalaš mearkkašupmi. Dat mearkkaša ahte dat fertejit leat:

áidnalunddogat ja buhttemeahttumat, nu ahte dokumeanttaid manaheapmi dahje billahuvvan maiddáii vahágahtášii našuvnna kulturárbbi. Dokumeanttain ferte leat, dahje leamaš, stuora mearkkašupmi - positiiva dahje negatiiva - historjjálaččat, dahje galgá speadjalastit fenomenaid ja/dahje ovttaskas dáhpáhusaid main lea, dahje lea leamaš, mihtilmas servodatlaš mearkkašupmi sihke našuvnnalaččat ja/dahje dihto kultuvrralaš surggiin Norggas. Dokumeanttat sáhttet ovddastit dihto šlája dokumeanttaid, muhto ii sáhte leat juste seammalágan go eará dokumeanttat.

Čuovvovaš bealit deattuhuvvojit maid ollislaš árvvoštallamis:

- Nominerejuvvon dokumeanttat berrejit čalmmustahttit fenomenaid mat giedahallojuvvojit hui unnán dokumeanttain
- Nominerejuvvon dokumeanttat berrejit čalmmustahttit erenoamáš mávssolaš fenomenaid dahje historjjálaš dáhpáhusaid.
- Nominerejuvvon dokumeanttat berrejit ovttastahttit báikkálaš áššiid globála áššiiguin.
- Nominerejuvvon dokumeanttat min dálááiggis sáhttet leat seamma ágeguovdilat go boarráset dokumeanttat.

